

СУЧАСНІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу сучасних зовнішньоекономічних стратегій США, країн ЄС, КНР, особливостям їх реалізації в контексті ключових цілей економічного розвитку цих країн. Акцентовано на необхідності застосування сучасних інструментів підтримки національних виробників та обмеження імпортової експансії за умов формування нової експортної стратегії України, підкреслено актуальність її реалізації для досягнення сталого економічного розвитку країни.*

***Ключові слова:** економічна стратегія, зовнішньоекономічна політика і стратегія, США, ЄС, КНР, розвинені країни, нова експортна стратегія України.*

***Abstract.** This article is devoted to the analysis of contemporary foreign economic strategies of the USA, EU countries, PRC, peculiarities of their realization in the context of the key goals of economic development of these countries. The necessity of using modern tools of support of national producers and limiting import expansion in the conditions of formation of a new export strategy of Ukraine is emphasized, urgency of its realization for achievement of sustainable economic development of the country is emphasized.*

***Keywords:** economic strategy, foreign economic policy and strategy, USA, EU, PRC, developed countries, new export strategy of Ukraine.*

¹ доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу, Інституту міжнародних відносин, НАУ.

***Аннотация.** Статья посвящена анализу современных внешнеэкономических стратегий США, ЕС, КНР, особенностям их реализации в контексте ключевых целей экономического развития этих стран. Акцентировано на необходимости использования современных инструментов поддержки национальных производителей и ограничении импортной экспансии в условиях формирования новой экспортной стратегии Украины, подчеркнута актуальность ее реализации для достижения стабильного экономического развития страны.*

***Ключевые слова:** экономическая стратегия, внешнеэкономическая политика и стратегия, США, ЕС, КНР, развитые страны, новая экспортная стратегия Украины.*

Актуальність теми дослідження. Нині перед Україною стоїть надзвичайно важлива проблема органічної інтеграції до світової економічної системи. Від того, яке місце посіде українська економіка у світовому розподілі праці в найближчі роки та у перспективі, безпосередньо залежатиме майбутнє держави та добробут народу. Ключовою умовою впровадження нової парадигми зовнішньоекономічної стратегії України має стати стимулювання розвитку національної економіки і підвищення добробуту громадян. Для цього держава повинна взяти на себе зобов'язання допомогти працюючому населенню й національним виробникам адаптуватися до нових умов конкуренції на внутрішньому і зовнішніх ринках.

Не відкидаючи стратегічно необхідні національні напрацювання, більш доцільним для України в сучасних умовах видається шлях наслідування, оскільки нагальні проблеми потребують прийняття ефективних оперативних рішень, які б в подальшому сформували механізм стійкого довготривалого розвитку зовнішньоекономічної сфери та економіки країни в цілому..

Формування ефективної зовнішньоекономічної стратегії України потребує глибоких досліджень міжнародного досвіду застосування сучасних інструментів підтримки національних виробництв та обмеження імпортової

експансії, а також проблем впровадження цього досвіду в Україні в умовах посилення відкритості її економіки

Аналіз останніх публікацій. Стратегії підтримки експорту та імпорту у якості моделей розвитку національної економіки знаходить теоретичне обґрунтування в працях Б. Баласса, П. Бакклі, Р. Вернона, Дж. Кейнса, К. Акамацу, К. Кодзіми, Дж.Хікса. Починаючи з 70-х років ХХ ст. експортоорієнтована стратегія розвитку економіки отримала теоретичне обґрунтування у працях зарубіжних науковців: Д. Бен-Девіда, Р. Вацярга, А. Гарісона, Д. Доллара, С. Едвардса, А. Кругера, Р. Кунста, Д. Меріна, П. Ромера, Дж.Сакса, Дж. Стігліца, Е. Сполаоре, Е. Уорнера, Дж. Хатемі, які ґрунтуючись на емпіричних результатах досліджували важливість формування торговельної політики на засадах економічної відкритості, виокремили чинники її ефективності. До розробки економічних стратегій, та зовнішньоекономічних, зокрема, залучалися провідні українські вчені, експерти, такі як З.С.Варналій, О.С.Власюк, П.І.Гайдуцький, А.С.Гальчинський, В.М.Геєць, О.П. Дергачов, Я.А. Жаліло, Б.С. Кваснюк, В.Т.Нанівська, С.І.Пирожков, І.І. Пузанов, А.С.Філіпенко, О.І.Шнирков та багато інших.

Також зовнішньоекономічна політика і стратегії країн досліджуються і висвітлюються у звітах та окремих спеціальних дослідженнях ряду міжнародних організацій, зокрема СОТ, МВФ, Організації економічного співробітництва та розвитку. Світового банку тощо.

Постановка проблеми. Метою даної статті є визначення і оцінка ключових напрямів та особливостей економічних, в цілому, та зовнішньоекономічних стратегій провідних країн світу, зокрема, для використання їх досвіду в Україні.

Результати дослідження автора. З 2012 року спостерігається уповільнення темпів зростання світової торгівлі товарами і послугами, що не перевищує трьох відсотків та становить менше половини значення цього показника в попередні три десятиліття. Міжнародна торгівля ледь встигала за

темпами зростання світового ВВП і це характерно як для розвинених країн, так і країн, що розвиваються. Причини такого уповільнення торгівлі як і раніше недостатньо ясні. З одного боку, це суттєве падіння цін та попиту на сировинних ринках, з іншого - стримують торгівлю низькі темпи зростання економіки чи інвестицій, чи подальшому її розвитку перешкоджають заходи політики

Дослідження, опубліковане МВФ у 2016р. «Перспективи розвитку світової економіки», показує, що на сучасному етапі міжнародна торгівля і темпи економічного зростання тісно взаємопов'язані: більш активна торгівля, як правило, супроводжується більш швидкими темпами зростання. В умовах обмеженого очікуваного зростання світової економічної активності протягом наступних п'яти років ослаблення глобальної торгівлі, швидше за все, збережеться. Однак, усунення обмежень для зростання має стати фундаментальним завданням торговельної політики країн світу.[4]

Як показує досвід таких країн як КНР, США та ЄС, для того, щоб досягти успіху в реалізації зовнішньоекономічної стратегії слід чітко і послідовно ставити і виконувати цілі і завдання у кожній окремо взятій сфері, будь-то торговельна чи валютна, і, найголовніше – змінювати їх лише в контексті сучасних тенденцій розвитку зовнішньоекономічної політики та світової економіки, а не в результаті зміни уряду чи в інтересах окремих експортерів.

Зовнішньоекономічна стратегія розвинених країн є важливою складовою національних стратегій економічного розвитку у цілому і має за мету забезпечення підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних господарств.

Так, США успішно реалізують «Нову експортну ініціативу», основними напрямками якої на найближчу перспективу визначено: розширення міжнародної торгівлі, перш за все експорту, спрямоване на підвищення рівня зайнятості; захист прав американського бізнесу; подальший розвиток і укріплення торговельних стосунків з партнерами США у всьому світі;

боротьба з бідністю і підтримка глобального економічного зростання шляхом розширення міжнародної торгівлі; вироблення збалансованої торгової політики, яка б враховувала інтереси всіх зацікавлених країн.[5] Крім того, відбувається перебудова організаційних структур державного регулювання експортної діяльності; розширюється державна фінансова підтримка експортної діяльності, активна політична підтримка експортерів; забезпечується справедливий доступ експортним компаніям на зовнішні ринки.

Захист американських економічних інтересів та виробників стає фокусом економічної політики нової адміністрації США. Купувати американське та наймати американців — головні рецепти для збалансування зовнішньоторговельного балансу та повернення США до процвітання. Внутрішніх бюрократичних регуляцій поменшає, зовнішнього протекціонізму — стане більше. Енергетику буде звільнено від багатьох екологічних обмежень, що здешевить енергетичні ресурси на внутрішньому американському ринку. Можна очікувати збільшення робочих місць за рахунок рещорінгу - повернення виробничих потужностей у США. Причиними рещорінгу є нові державні ініціативи (зменшення податків, імпорتنі мита), переваги локалізації, близьке розташування до кінцевого клієнта і професійна робоча сила, а також і основні проблеми аутсорсингу, з якими стикаються американські компанії за кордоном. Зокрема, перебої у постачанні, високі ставки по перевезенню і доставці, постійний ріст заробітної плати в азійських країнах, що значно підвищував рівень цін для замовників. Однак, торговельний протекціонізм, прихильність якому декларує новий президент США, може підірвати основи американської економічної політики та похитнути довіру до долара.

У контексті нової економічної політики США має намір прийняти ряд важливих економічних рішень. Зокрема - вийти з Транстихоокеанського партнерства, відмовитись від формування зони вільної торгівлі з ЄС, переглянути Північноамериканську угоду про вільну торгівлю(НАФТА), а

також забезпечити енергетичну незалежність від ОПЕК. Передусім це зачепить інтереси Китаю, Японії, Південної Кореї та Мексики, можливо, Німеччини, змусивши їх будувати нові зовнішньоекономічні альянси. [6]

Перегляд з боку США угод про міжнародну торгівлю і реалізація такої політики повинні вносити обмеження на імпорт до США та стимулювати внутрішнє виробництво у США й експорт зі США.

Питання зовнішньоекономічної політики, включаючи підписання міжнародних угод, використання єдиного митного тарифу, застосування захисних заходів, реалізацію політики підтримки експорту і інші, входять в компетенцію наднаціональних органів ЄС (ст. 207 Лісабонської угоди).. Пріоритети сучасної зовнішньоекономічної політики ЄС є компонентом стратегії економічного розвитку ЄС на період до 2020 року (Європа-2020), спрямованої на підвищення зайнятості і досягнення стійкого, всеосяжного зростання та цілей сталого розвитку.

Нова торговельна та інвестиційна стратегія ЄС враховує нові економічні реалії, інтереси та спирається на низку ініціатив щодо ефективності, прозорості та досягнення ключових європейських цінностей. Акцентуючи на ефективності політики йдеться про врахування нових економічних реалій, зокрема розвитку цифрової економіки, формування глобальних ланцюгів створення вартості та важливості послуг. Торговельно-інвестиційна політика, заснована на цінностях, має на меті розширення заходів, спрямованих на підтримку сталого розвитку, справедливої та етичної торгівлі, збереження прав людини, в тому числі шляхом забезпечення ефективного виконання відповідних положень про вільну торгівлю, включення антикорупційних правил у майбутні торговельні угоди двостороннього та глобального характеру.

У період до 2020 р у сфері зовнішньоторговельної та інвестиційної політики планується приділити особливу увагу таким питанням:

- зняття обмежень у зовнішній торгівлі послугами з провідними контрагентами з числа розвинених і швидкозростаючих держав, а також

інтеграція ринків послуг з сусідніми країнами. Послуги складають приблизно 70% ВВП та зайнятості ЄС та стають дедалі важливішою частиною міжнародної торгівлі;

- сприяння цифровій торгівлі. Цифрова революція має величезний вплив на економіку та суспільство, викликає занепокоєння щодо захисту споживачів та їх особистих даних в ЄС та на міжнародному рівні, створює нові види торговельних бар'єрів. Метою ЄС є створення глобальних рівних умов гри, з недискримінацією та відсутністю необґрунтованих вимог щодо локалізації даних, досягнення цієї мети на двосторонніх та багатосторонніх форумах, побудова єдиного цифрового ринку угруповання;

- підтримка мобільності та вирішення проблеми міграції Порядок денний вимагає більш ефективного використання синергії між різними сферами міграційної політики з метою стимулювання співпраці третіх країн з питань міграції та біженців для повернення та реадмісії нелегальних мігрантів.

- покращення міжнародного регуляторного співробітництва при збереженні високих європейських стандартів, прикладати зусилля з ліквідації нетарифних бар'єрів, забезпечення ефективного управління митницею особливо рухом товарів через міжнародні ланцюжки постачання на двосторонньому та міжнародному рівнях;

- забезпечення ефективного доступу до ринків енергії та сировини в рамках створення Європейського енергетичного союзу;

- сприяння та захист інновацій, зокрема щодо прав інтелектуальної власності у ЗВТ та в СОТ, боротьба з шахрайством; реалізація амбіційної глобальної програми охорони здоров'я та забезпечення кращого доступу до медичних препаратів у бідних країнах.[7]

Основним пріоритетом нової інвестиційної стратегії ЄС стало зміцнення конкурентоспроможності Європи та стимулювання інвестицій з метою створення робочих місць. У центрі уваги щодо додаткових інвестицій - інфраструктура, зокрема широкопasmовий доступ та енергетичні мережі, а

також транспортна інфраструктура в промислових центрах; освіта, дослідження та інновації; і поновлювані джерела енергії. [9]

Європейська комісія і Європейський інвестиційний банк(ЄІБ) розробили і почали впровадження Інвестиційного плану для країн Європи в листопаді 2014 року в якості ініціативи в боротьбі з економічним спадом, що є тривалим наслідком фінансової кризи 2008 року. Його мета: відновити процес інвестування і конкурентоспроможність ЄС, посилюючи тим самим зростання і створюючи робочі місця.

Однією із основних складових Плану було створення Європейського фонду стратегічних інвестицій (ЕФСІ), який поєднує гарантії з бюджету ЄС та ресурси ЄІБ. Дві інших компоненти охоплюють реформу систем регулювання і технічну допомогу. Сферою фінансування ЕФСІ є операції з більш високим ризиком, ніж ЄІБ, із залученням приватних інвестицій і усуненням збоїв ринкового механізму[8].

Інвестиційний план сфокусований на трьох напрямках, які взаємно доповнюють один одного. По-перше, це залучення щонайменше 315 млрд. євро протягом трьох років в якості додаткових інвестицій з метою максимізації впливу державних ресурсів та розблокування інвестицій приватного сектору. По-друге, це цільові ініціативи, які гарантують, що такі додаткові інвестиції відповідають потребам реальної економіки. Третє, це заходи, спрямовані на забезпечення прогнозованості регуляторної політики та усунення перешкод для інвестиційної діяльності малого та середнього бізнесу.

Європейська комісія і Група ЄІБ офіційно почали реалізацію Інвестиційного плану для країн Європи влітку 2015 року. Через рік, завдяки поєднанню гарантій в сумі 16 млрд. євро з бюджету ЄС та фінансових ресурсів ЄІБ в розмірі 5 млрд. євро, вдалося мобілізувати перші 100 млрд. євро від запланованого цільового показника. Великим досягненням Групи ЄІБ є те, що протягом короткого періоду об'єднали 289 затверджених транзакцій в рамках Інвестиційного плану 26 країн ЄС. На даний момент ці

транзакції торкнулися кожного з цільових секторів, включаючи 23% інвестицій, мобілізованих в енергетичний сектор, 25% - в НДДКР і 12% - у сферу цифрових технологій. На малі підприємства припадає 26% загального обсягу додаткових інвестицій, які передбачається здійснити в результаті підтримки ЕФС[11].

Інвестиційний план також орієнтується на досягнення трьох цілей, які стосуються політики:

- допомога у стимулюванні створення робочих місць і відновленні економіки без створення додаткового навантаження на національні державні кошти чи створення нового боргу;

- робить крок у напрямі задоволення довгострокового розвитку європейської економіки та збільшення її конкурентоздатності;

- збільшує європейський обсяг кадрових ресурсів, виробничих потужностей, інфраструктури знань та матеріальної інфраструктури із основним акцентом на взаємозв'язках, що є життєво важливими для єдиного ринку.

Після першого успішного року функціонування ЄФСІ у своїй доповіді Європейська Комісія зазначає, що Інвестиційний план може в довгостроковій перспективі підвищити низький рівень інвестицій в Європі та має твердий намір збільшити вдвічі терміни роботи і фінансові можливості в його рамках, що дасть ініціаторам проектів необхідну визначеність і дозволить в майбутньому продовжити роботу. Також було представлено проект про продовження терміну роботи Фонду, що дозволить збільшити первинний трирічний період (2015-2018 рр.) з наміченим бюджетом в 315 млрд. євро до не менше півтрильйона євро інвестицій до 2020 року, коли завершиться поточна Багаторічна фінансова програма. Для подальшого підвищення потенціалу Європейського фонду стратегічних інвестицій і досягнення мети дворазового збільшення інвестиційних цілей Європейська Комісія пропонує країнам-членам також внести вклад і підкреслює важливість принципу

доповнюваності шляхом мобілізації ще більшого обсягу приватного фінансування.[9]

На другому етапі Європейський фонд стратегічних інвестицій буде приділяти більшу увагу фінансуванню транскордонних та екологічних проектів, погоджуючи роботу ЄФСІ з амбітними цілями Паризької угоди про зміну клімату. Європейська Комісія пропонує ще більше підвищити рівень транспарентності, детально інформуючи, чому проект був обраний і яким критеріям, зазначеним у Регламенті, він відповідає, підтверджуючи, таким чином, його "доповнюваність".

Для подальшої оптимізації Європейського фонду стратегічних інвестицій Європейська Комісія планує вирішити питання про географію його діяльності, акцентувавши увагу на наданні локального технічного сприяння в країнах-членах ЄС особам, зацікавленим в участі в конкурсах на отримання фінансування. Комісія також пропонує і далі спростити співставність заявок на отримання фінансування в рамках ЄФСІ з іншими джерелами фінансування ЄС, такими як Європейські структурні та інвестиційні фонди.

З огляду на успіх ЄФСІ, в липні 2016 року Європейська Комісія збільшила обсяг коштів, призначених для підтримки малих і середніх підприємств, перевівши гарантії ЄС в розмірі 500 млн. євро з коштів, призначених для підтримки інфраструктури та інновацій. Крім цього, Комісія пропонує посилити соціальну складову ЄФСІ шляхом збільшення загального обсягу фінансових інструментів на підтримку соціальних підприємств та мікрофінансування з 193 млн. євро до 1 млрд. євро, що, як очікується, дозволить мобілізувати спільні інвестиції в обсязі майже 3 млрд. євро. [9]

У 2016р. Європейська Комісія представила плани щодо подальшого нарощування інвестицій для підтримки робочих місць і стійкого зростання як в Європі, так і в усьому світі. Європейська Комісія пропонує:

- розширити дію ЄФСІ, що є ключовим елементом Інвестиційної плану для Європи, підвищити економічний потенціал та його міцність;

- заснувати новий Європейський план зовнішніх інвестицій, щоб сприяти інвестиціям в Африці і країнах регіону Європейського сусідства з метою зміцнення партнерства і сприяння досягненню Цілей сталого розвитку. [1]

Відкриваючи інвестиційні можливості в країнах-партнерах, Європейський план зовнішніх інвестицій сприятиме реалізації цілей Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року та Порядку денного Конференції по фінансуванню розвитку. Він також зробить внесок у подолання першопричин міграції, зміцнення партнерських відносин і вивчення довгострокових спонукальних причин масових переміщень людей. Європейський план зовнішніх інвестицій складається з трьох взаємодоповнюючих елементів:

- залучення інвестицій шляхом поєднання існуючих інвестиційних механізмів з новою гарантією в рамках нового Європейського фонду підтримки сталого розвитку. Цей фонд буде мати дві регіональні інвестиційні платформи - Африка і Європейське сусідство;

- нарощування технічного сприяння, що надається органам державної влади та компаніям в країнах-партнерах. Мета - допомогти їм краще розробляти проекти і просувати їх, а також залучати більше інвестицій;

- покращення загальних умов для ведення бізнесу через забезпечення ефективного управління, боротьбу з корупцією, усуваючи бар'єри для інвестицій і порушення ринкової рівноваги. [8]

План пропонує комплексні рамки для широкого співробітництва між ЄС, міжнародними фінансовими інститутами, донорами, органами державної влади та приватним сектором; для поліпшення ефективності використання обмежених бюджетних коштів та спільну роботу органів державної влади та приватних інвесторів над інвестиційними проектами. Він також спрямований на підтримку реформ, необхідних для протидії корупції, поліпшення економічного управління та локальної бізнес-середовища в тісній співпраці з країнами-партнерами.

Європейський план зовнішніх інвестицій дозволить Європейському Союзу зробити наступний крок, щоб внести вклад в глобальну архітектуру підтримки розвитку світової економіки та управління міграцією. Цей новий підхід буде також корисний за межами ЄС, щоб вирішити численні проблеми як в Африці, так і країнах регіону Європейського сусідства, зокрема і в Україні.

Таким чином, в новій стратегії Європейського союзу вільна торгівля розуміється як найважливіший важіль поживлення економіки і стабілізації посткризового розвитку. Згідно з прогнозами Європейської комісії протягом найближчих 10-15 років більше 90% світового попиту буде зосереджено поза межами ЄС. У зв'язку з цим ключовим пріоритетом торговельної політики ЄС заявляється відкриття зарубіжних ринків для європейського бізнесу.

Стратегія зовнішньоекономічної відкритості КНР тісно пов'язана із стратегією модернізації економіки країни, котра розпочалась на початку 80-тих років минулого тисячоліття.

Сьогодні можна стверджувати: успіхи Китаю у зовнішній торгівлі було закладено ще на початковому етапі запровадження економічних реформ та відкритості китайської економіки. А починалося це з приморських районів і поступово поширювалося на інші райони КНР.

У ході проведення політики “зовнішньої відкритості” в КНР сформувалася “золота берегова смуга” з поясу вільних економічних зон у східних відкритих приморських районах, яка охопила 11 провінцій, міста центрального підпорядкування та автономні райони, а також 293 міста й повіти.[1] Основна мета уряду КНР при відкритті ВЕЗ – залучити іноземний капітал, технології та менеджмент, сприяння експорту.

Так, Китай завершив реалізацію 12 п'ятирічки (2011-2015pp.), основними пріоритетами якої були: зростання ВВП в середньому на 7% щорічно, в тому числі за рахунок зовнішньоекономічної діяльності; створення 45 млн. робочих місць у містах; підтримання рівня безробіття у містах на рівні не вищому за 5%; підтримання стабільних цін.[17] В рамках

цієї концепції зовнішньоекономічна стратегія стала основою досягнення зазначених цілей, її заходи та інструменти оптимально збалансовані із пріоритетними цілями економічного зростання.[16]

Сьогодні Китай є лідером у світі за обсягом внеску в глобальне економічне зростання. стабільно збільшується обсяг імпорту, швидко збільшується зарубіжний туристичний потік з Китаю, зростає обсяг споживання за кордоном, нарощуються темпи прямих інвестицій Китаю за кордоном. Однак, китайська економіка страждає від глибоких процесів врегулювання світової економіки.

Уповільнення темпів економічного зростання в значній мірі пов'язане з негативними наслідками посткризового врегулювання світової економіки. Світова економічна депресія призвела до зниження обсягів експорту Китаю. Міжнародні ціни на сировину різко впали, що призвело до дефляції. Крім того, найбільші розвинені країни здійснюють політику кількісного пом'якшення, тому економіка Китаю страждає від різкого підвищення курсу юаня

У посткризовий період особливе значення має перегляд колишньої моделі економічного зростання. Структурне врегулювання стало глобальною тенденцією, а структурне врегулювання економічної моделі Китаю не тільки забезпечить тривале зростання економіки країни, а й надасть нових можливостей для збалансованого та стабільного відновлення світової економіки. Саме збалансування зовнішніх і внутрішніх потреб для економічного розвитку КНР стало основою для виокремлення ключових завдань тринадцятої п'ятирічки (2016-2020рр.), котра вже реалізується в країні.

Щодо запланованих результатів, то орієнтованими є темпи зростання ВВП - 6,5%, що дозволить подвоїти ВВП і ВВП на душу населення до 2020р.(з 2010р.); витрати на НДДКР- 2,5% ВВП, дефіцит бюджету до 3%. Обсяг ВВП – до 90 трлн. юанів (близько 14 млрд. дол., 2015р - 67,7 трлн. юанів).[18]

Основною ціллю нової стратегії є стійкий розвиток, що базується на інноваційному зростанні, подальшій модернізації економіки, продовження ключової стратегії розвитку через експорт, інвестиції, споживання. Головний новий компонент – “реформа виробничо-збутової сфери економіки”, що здатна сформувати “новий попит” на високоякісні товари і послуги і орієнтація на це промисловості, котра базується на інноваціях. Задля формування такого попиту створено Інститут нової економіки пропозиції, який досліджуватиме і пропагуватиме нові тенденції на внутрішньому ринку КНР.[17]

Також новою концепцією передбачена реформа державних компаній (надмірні потужності, корпоративні борги, роздуті нерентабельні активи, монопольний стан в ключових сферах, надмірний контроль держави); зміна характеру роботи фондових ринків (ціль: вони основне джерело капіталу для компаній, спростити їх вихід на біржі); спрощення оподаткування (відміна непрямих податків, скорочення існуючих прямих); баланс державного і приватного секторів економіки; лібералізація трудового законодавства на користь підприємців; підвищення продуктивності капіталу і землі за рахунок зниження адміністративного і правового тиску; поступова лібералізація монополізованих секторів економіки; зелений розвиток – використання альтернативних джерел енергії, підвищення енергоефективності промисловості тощо; стимулювання винаходів у сферах проривних технологій: медицина, біотехнології, авіація, нові матеріали ; участь в реалізації міжнародних наукових проектів; характер державної підтримки економіки, активна підтримка реалізації державної програми “Створено в Китаї 2025”(створення і поширення нових торгових марок брендів у світі).[16]

В Україні можемо спостерігати негативні тенденції щодо зовнішньої торгівлі, причому протягом останніх двох років відбувається її суттєве скорочення внаслідок критичної залежності експорту від цінової кон’юнктури та нестабільного попиту зовнішніх ринків. Цьому сприяють не

лише зовнішні, а й внутрішні фактори, зокрема ескалація конфлікту з РФ, скорочення платоспроможного попиту на внутрішньому ринку, не послідовна зовнішньоекономічна політика.

В умовах падіння обсягів та погіршення товарної структури зовнішньої торгівлі в 2015р. розпочато обговорення принципів і основ формування нової експортної стратегії, котра мала бути розроблена в доволі стислі терміни та охоплювати: економічний аналіз глобальних торговельних тенденцій та їхній вплив на Україну; кількісний та якісний аналіз існуючої структури експорту та визначення його цільової перспективної моделі; аналіз ефективності участі України в різних багатосторонніх, регіональних і двосторонніх торговельних режимах; діагностику проблем і визначення завдань; план дій на 5 років (практичне керівництво для дій уряду).

Результатом цієї оцінки стала опублікована **Біла книга**, яка містить, крім вищезазначеного і пропозиції щодо змісту, цілей, принципів та механізмів державної політики розвитку експорту. По суті, **Біла книга** є документом, що містить експертне бачення проблем, які має вирішити уряд, стратегічні підходи до їх розв'язання та визначення переліку перспективних питань, на які треба шукати відповіді в майбутньому.[20]

На її основі планується формування власне Національної експортної стратегії на період 2016-2020рр. та Плану дій з її реалізації.

Розробка Національної Експортної стратегії відбувається за допомогою міжнародних експертів – Міжнародного торгового центру (ІТС) та з залученням усіх органів влади, депутатів, національних експертів, бізнес-асоціацій, об'єднань, підприємств, громадських організацій, міжнародних фондів. Міжнародний торговий центр є спільним агентством технічного співробітництва Світової організації торгівлі та Організації Об'єднаних Націй, який за останні 12 років допоміг в розробці експортних стратегій для більш ніж 50 країнам світу.[19]

Щодо впровадження цієї стратегії, то на жаль можна констатувати лише використання окремих її рекомендацій, а більшість поки що в процесі впровадження, зокрема і заснування Агентства зі сприяння експорту.

Висновки. Як показує досвід таких країн як КНР, США та ЄС, для того, щоб досягти успіху в реалізації зовнішньоекономічної стратегії слід чітко і послідовно ставити і виконувати цілі і завдання у кожній окремо взятій сфері, будь-то торговельна чи валютна, і, найголовніше – змінювати їх лише в контексті сучасних тенденцій розвитку зовнішньоекономічної сфери, а не в результаті зміни уряду чи в інтересах окремих експортерів.

Стратегія повинна включати врегулювання пропорцій:

- між реформуванням, розвитком і стабільністю;
- темпами зростання експорту та імпорту та його ефективністю;
- розвитком ринкової системи та державним макроекономічним регулюванням;
- інтересами держави, підприємств та особи;
- вирішення суперечностей між регіонами країни, формами власності, секторами економіки.

США успішно реалізують нову експортну ініціативу, яка спрямована на всебічне зростання експорту і тісно пов'язана із розвитком виробничих потужностей та створенням робочих місць через надмірне безробіття понад 6%. Основними напрямками стратегії США на найближчу перспективу визначено: зростання експорту, спрямоване на зменшення негативного торговельного балансу, на підвищення рівня зайнятості; захист прав американського бізнесу; подальший розвиток і укріплення торговельних стосунків з партнерами США у всьому світі; боротьба з бідністю і підтримка глобального економічного зростання шляхом розширення міжнародної торгівлі.

За останні роки Європа пережила найскладнішу фінансову і економічну кризу з часів Другої світової війни. Безпрецедентні заходи були прийняті інститутами ЄС та національними урядами для стабілізації економіки

держав-членів та консолідації державних фінансів. Внутрішній ринок і цілісність зони євро були збережені і поступово відновлюється економічне зростання. Саме «Стратегія 2020» стала основою розвитку ЄС щодо майбутнього розвитку, зростання та економічних перетворень в країнах-членах, в якій, зокрема, велика роль відводиться новій торговельній та інвестиційній політиці ЄС, яку вперше планують узгоджувати на наднаціональному рівні. Основним пріоритетом нової зовнішньоторговельної стратегії ЄС стане зміцнення конкурентоспроможності Європи та стимулювання інвестицій з метою створення робочих місць. У центрі уваги щодо додаткових інвестицій - інфраструктура, зокрема ширококутовий доступ та енергетичні мережі, а також транспортна інфраструктура в промислових центрах; освіта, дослідження та інновації; і поновлювані джерела енергії. І що, з нашої точки зору найважливіше, на ці ініціативи зорієнтовані і структуровані інструменти нової Фінансової перспективи ЄС до 2020 року.

У посткризовий період особливе значення має перегляд колишньої моделі економічного зростання КНР. Структурне врегулювання стало глобальною тенденцією, а структурне врегулювання економічної моделі Китаю не тільки забезпечить тривале зростання економіки країни, а й надасть нових можливостей для збалансованого та стабільного відновлення світової економіки. Саме збалансування зовнішніх і внутрішніх потреб для економічного розвитку КНР стало основою для виокремлення ключових завдань тринадцятої п'ятирічки (2016-2020рр.), котра вже реалізується в країні, тобто зовнішньоекономічні пріоритети тісно пов'язані з економічним розвитком країни.

Україні потрібна власна модель розвитку економіки з урахуванням усіх її національних особливостей і сучасної оцінки геополітичних факторів. Вона має базуватися на ідеології ринкового типу європейського характеру, яка поєднує соціальні інтереси із відповідною роллю держави в цих умовах. Зовнішньоекономічна стратегія може стати локомотивом економічного

розвитку країни за рахунок мобілізації внутрішніх ресурсів, розвитку потенціалу експортоорієнтованих видів діяльності, послідовності визначення основних цілей і напрямів її реалізації, вибору адекватних і довготермінових механізмів та інструментів впровадження. Як показує світовий досвід, арсенал достатній, Україні слід визначитися лише з оптимальною необхідністю їх використання у своїй зовнішньоекономічній стратегії.

Однак, кожна країна, кожний приклад вдалої стратегії є неповторним. І слід пам'ятати, що будь-які зміни в країні повинні забезпечити зростання добробуту її населення.

Список використаних джерел

1. Веймер Д.Л., Вайнінг А.Р. Аналіз політики: концепцій і практика. Пер. з англ. за наук. ред. О.Кілієвича.- К.: Основи, 1998.-654 с.
2. World Economic Outlook (WEO). Subdued Demand: Symptoms and Remedies. October, 2016. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/02/>
3. ECB announces monetary policy measures to enhance the functioning of the monetary policy transmission mechanism. 5 June 2014. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140605_2.en.html
4. Global Economic Prospects: Divergences and Risks. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
5. Donald Trump is correct to raise the larger question.// Economic Strategy Institute. - [Electronic resource]. - Mode of access:<http://www.econstrat.org/publications/op-eds/637-trading-up-and-down>

6. Trading up and down. // Economic Strategy Institute. - [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.econstrat.org/publications/op-eds/637-trading-up-and-down>
7. New EU Trade and Investment Strategy. [Электронный ресурс]. - Режим доступа:<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/new-trade-strategy/>
8. State of the Union 2016: The European Fund for Strategic Investments (EFSI) - Frequently Asked Questions. - [Electronic resource]. – Mode of access: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-16-2983_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-2983_en.htm)
9. State of the Union 2016: Strengthening European Investments for jobs and growth.- [Electronic resource]. – Mode of access:[http://europa.eu/rapid/press-release IP-16-3002_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3002_en.htm)
10. The European Fund for Strategic Investments (EFSI). - [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.eib.org/efsi/index.htm>
11. Investment Plan for Europe. - [Electronic resource]. – Mode of access:<http://www.eib.org/infocentre/publications/all/investment-plan-for-europe.htm>
12. World Economic Outlook(WEO). Subdued Demand: Symptoms and Remedies. October, 2016. - [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/02/>
13. Ukraine. Ex post Evaluation of Exceptional access under the 2014 Stand-By Arrangement. September, 2016. - [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2016/cr16320.pdf>
14. World Economic Outlook(WEO). Subdued Demand: Symptoms and Remedies. October, 2016. - [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/02/>
15. Global Economic Prospects: Divergences and Risks.- [Electronic resource]. – Mode of access: <http://pubdocs.worldbank.org/en/842861463605615468/Global-Economic-Prospects-June-2016-Divergences-and-risks.pdf>

16. The 13th Five-Year Plan for economic and social development of the people's Republic of China (2016-2020). - [Electronic resource]. – Mode of access: <http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201612/P020161207645765233498.pdf>
17. The 13th Five-Year Plan – China's transformation and integration with the world economy. -- [Electronic resource]. – Mode of access: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/cn/pdf/en/2016/10/13fyp-opportunities-analysis-for-chinese-and-foreign-businesses.pdf>
18. The 13th Five-Year Plan. - [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.uscc.gov/Research/13th-five-year-plan>
19. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>
20. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Біла книга. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/books?pid=5232>